

РЕЦЕНЗІЇ ТА АНОТАЦІЇ

**Яворська Г. М., Богомолов О. В. Непевний об'єкт бажання:
ЄВРОПА в українському політичному дискурсі : монографія. –
К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2010. – 136 с.**

Соціолінгвістика – інтеграційний напрям досліджень, який часто використовує результати, одержані у площині інших наук, особливо з метою формування змісту категорійної бази. Наприклад, висновки монографії Г. М. Яворської та О. В. Богомолова про образ Європи в сучасному українському політичному дискурсі безпосередньо стосуються формування змісту поняття *ідентичність*, яке ще не окреслено в соціолінгвістиці.

Автори праці відштовхнулися від загального розуміння ідентичності (це «усвідомлювана особою чи спільнотою (групою осіб) самототожність», що «базується на трьох взаємно пов'язаних системах координат – просторових, часових та ментальних» (с. 10)) і, проаналізувавши особливості концептуалізації простору міжнародних відносин на тлі складних політичних процесів європейської інтеграції України, доходять висновку, що «Європа становить ключовий елемент української національної ідентичності та окреслює змінні й складні параметри формування європейської ідентичності в українському вимірі» (с. 125). На наш погляд, саме розуміння українського виміру європейської ідентичності можна визнати за одну з нових ознак у змісті поняття *ідентичність*.

Зміст монографії дозволяє сьогодні наповнити семантичне поле цього терміна новими парадигматичними і синтагматичними зв'язками та одиницями. Це означає, що в терміносистемі соціолінгвістики входять принципово нові назви.

Коротко про спосіб ідентифікації образу Європи. Він в українській науці формувався поступово. Були історико-культурологічні нариси Н. Яковенко, був і лінгвістичний портрет Європи, який запропонувала в кандидатській дисертації Я. Прихода тощо. Однак автори рецензованого дослідження взяли до уваги не тільки те, в який спосіб у сучасному українському політичному дискурсі репрезентовано Європейський Союз, але й окреслили його роль у формуванні та підтримці національної ідентичності України.

Метою праці обрано опис концепту *Європа* в тому вигляді, як його представлено в сучасному українському політичному дискурсі. Матеріалом для дослідження слугував укладений авторами електронний корпус текстів і слововживань на тему Європи та європейської інтеграції в українських медіа за 2001–2007 рр. Г. Яворська та О. Богомолов зазначають, що «у процесі відбору аналізованого матеріалу намагалися охопити видання різного політичного спрямування, включаючи новомедійні засоби масової комунікації» (с. 17). У праці проаналізовано лише україномовні видання, хоча український політичний дискурс, з огляду на мовну ситуацію в країні, реалізується і в російськомовних текстах. У дослідженні застосовано методи семантико-когнітивного аналізу медіа-дискурсу.

Вихідною тезою праці є твердження про багатовимірність та неоднорідність образу Європи в сучасному українському політичному дискурсі. Образ Європи по-

дано як набір усталених концептуальних схем і моделей, на перший погляд, випадкових та розрізаних.

Структурно книга складається з п'яти розділів. Мету, матеріал, методу аналізу та тлумачення головних понять дослідження подано в першому розділі «Політичний дискурс – дзеркало та інструмент політичної дійсності» (с. 16–29).

У другому розділі «Європа в контексті схем моделювання політико-географічного простору» (с. 30–50) розглянуто тлумачення і походження терміна *Європа* і з'ясовано, які аспекти його значення актуалізовано в Україні. Автори видання стверджують, що в українському медійному просторі ще діють моделі, успадковані від радянського періоду, коли Європа та країни Заходу позначалися як «закордон, чужий простір, місце перебування ворогів, зачарована країна» (с. 40).

Третій розділ «Концептуальні метафори» (с. 51–84) присвячено вивченню моделей метафоризації Європи. Найпродуктивнішими в медійному просторі України виявилися метафори персоніфікації та просторові метафори. Перші інтерпретують Європу як особу в її фізичному (тілесному), ментальному і соціальному вимірах (с. 56–60). Просторові метафори ілюструють стосунки України з Європою. У цьому вимірі менш частотною є інтерпретація України як *мосту між Європою та Росією* (с. 78–79), натомість домінує метафора *подорож* (с. 80–84). Остання ілюструє євроінтеграційну політику України, яка представлена в українському політичному дискурсі двома версіями – *шлях до Європи* та *курс на європейську інтеграцію*.

Четвертий розділ «Європа в семантичному полі бажань» (с. 85–108) інтерпретує досліджувану частину світу як мету, однак засоби її досягнення в українському політичному дискурсі постають не у вигляді послідовного руху і постійного та контрольованого долання перешкод, а як раптовий стрибок, завдяки якому можна опинитися в Європі. При цьому головним для досягнення такого результату вважається наявність щирого бажання *потратити до Європи* (с. 85).

В останньому розділі «Європейськість та європейці» (с. 109–112) подано результати семантичного аналізу відповідних понять, завдяки якому авторам дослідження вдалося з'ясувати, що український медійний простір концептуалізує Європу як джерело постачання побутових речей, на противагу ХІХ ст., коли українські інтелекти захоплювалися *європейською культурою та європейськими ідеями* (с. 110).

Насамкінець Г. Яворська та О. Богомолів стверджують: на перший погляд, за випадковістю та фрагментарністю концептуальних схем і моделей, які формують образ Європи в сучасному українському політичному дискурсі, насправді простежується впорядкованість, а в деяких випадках навіть жорсткість (с. 122). Автори наводять низку аргументів на користь закономірності відображення Європи в українському медійному просторі.

Автори рецензованої праці показали, що процес формування європейської ідентичності в Україні, як свідчить сучасний політичний дискурс, триває (с. 125).

Зі змісту монографії зрозуміло, що вивчення зв'язку *українська ідентичність – європейська ідентичність* як двох об'єктивно реальних матерій розпочалося.

Матеріал монографії можна використати під час викладання тем із соціолінгвістики, політичної комунікації та дискурсології.

Галина Мацюк, Юрій Римашевський

Рецензія надійшла до редколегії 05.09.2010